«ایران»
در منظومه فکری سومین رهبر انقلاب اسلامی

براساس محتوای پیام‌های آیت‌الله سید مجتبی حسینی خامنه‌ای مدظله

مرکز مطالعات راهبردی تسنیم

خبرگزاری تسنیم
Tasnim News Agency

بسم الله الرحمن الرحیم

«ایران»

در منظومه فکری سومین رهبر انقلاب اسلامی

بر اساس محتوای پیام‌های
آیت‌الله سید مجتبی حسینی خامنه‌ای مدظله

مرکز مطالعات راهبردی تسنیم
خبرگزاری Tasnim News Agency

مرکز مطالعات راهبردی خبرگزاری تسنیم

عنوان:

«ایران» در منظومه فکری سومین رهبر انقلاب اسلامی

بر اساس محتوای پیام‌های آیت‌الله سید مجتبی حسینی خامنه‌ای مدظله

تاریخ انتشار:
آبان ۱۴۰۵

«ایران» اگرچه در نقشه کره خاکی به عنوان یک پهنه جغرافیایی شناخته می‌شود اما همین پهنه جغرافیایی از دل قرن‌ها تاریخِ به خود دیده، به یک هویت برای ساکنان خود تبدیل شده که علی‌رغم فراز و نشیب‌های فراوان نظامی و سیاسی، توانسته ققنوس‌وار خود را نگاه داشته و هر روز بالنده‌تر شود.

همین کانون مهم فرهنگی و هویتی، چندین قرن است که در مبارزه با استعمارگران و سلطه‌گران در حال مبارزه‌ای سهمگین بوده و مرزهای آن طی چند قرن اخیر دچار تغییراتی مهم شده؛ حال آنکه فرهنگ نهفته در آن روز به روز تقویت شده و نسل به نسل در حال انتقال است.

به دیگر سخن می‌توان گفت که «ایران» علی‌رغم تجربه حکومت‌های گوناگون با تنوع معرفتی بسیار گسترده – از ایران باستان تا ورود اسلام و از حمله مغول تا صفویه و پس از آن – به لحاظ فرهنگی دارای پیوست و تداوم بوده و «خردورزی» ایرانیان در اشکال گوناگون از گسست و انقطاع در امان مانده است. تنها مثال نقض جدی این پیوست نیز حکومت پهلوی بوده که تلاش داشت تا بن‌مایه‌های فرهنگی و معرفتی ایرانیان را دستخوش تغییرات جدی کند که هدف آن با مقاومت مردم ایران مواجه شده و در نتیجه یکی از بزرگ‌ترین جنبش‌های سیاسی – دینی قرن بیستم محقق گردید.

تشکیل جمهوری اسلامی ایران به پیش قراولی روحانیت اصیل شیعه نیز نشان داد که هماهنگی چشمگیری میان اجزای هویتی ایرانیان برقرار است و حاصل این هم‌نشینی نیز حفاظت از تمامیت ارضی کشور به گونه‌ای است که از زمان حمله روس‌ها به ایران - در سال ۱۸۰۴ میلادی و جدایی گنجه و قفقاز از ایران – بدین سو بی‌نظیر بوده و هیچ حکومتی نتوانسته با چنین اقتداری، ایران را حفظ کند.

نظر به چنین واقعه مهمی –حفظ تمامیت ارضی کشور در نیم قرن گذشته– دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی نسبت به موضوع «ایران» و جایگاه این مفهوم جغرافیایی، فرهنگی و هویتی از اهمیت بالایی برخوردار است و با حضور سومین رهبر انقلاب اسلامی باید دید که ایران چه جایگاهی در اندیشه ایشان دارد و برای ابعاد گوناگون آن چه تدبیری اتخاذ خواهند کرد.

نگاهی گذرا به اهمیت کلیدواژه «ایران» در اندیشه سومین رهبر انقلاب اسلامی

پاسخ به این پرسش که «ایران» در اندیشه حضرت آیت‌الله سیدمجتبی خامنه‌ای به عنوان سومین رهبر در نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران چه مختصات و جایگاهی دارد، در مقطع کنونی با دشواری‌های خاص خود همراه است چرا که در وهله نخست ایشان در وضعیتی بسیار خاص و حساس در جایگاه رهبری قرار گرفته‌اند و همچنان دسترسی کاملی به شخص ایشان وجود ندارد. از سوی دیگر نیز آثار پیشینی رهبر معظم انقلاب عمدتا در حوزه معارف اسلامی و علوم حوزوی است و این آثار نیز چنان که باید در معرض عموم قرار نگرفته است تا بتوان با وسعت دید بیشتری به نظرگاه ایشان نگریست و این دو عامل می‌تواند دست یافتن به پاسخ دقیق را با موانعی همراه سازد.

با این وجود، در مدت کوتاهی که از رهبری معظم‌له می‌گذرد، چند ده پیام مکتوب در مناسبت‌های مختلف صادر شده که می‌تواند راهگشای ما

برای دریافت پاسخ باشد و مرور و تعمقی بر متن پیام‌های صادره نشان از دقت نظر و نگاه راهبردی ایشان به کلان موضوع «ایران» و ابعاد آن دارد که در ادامه به جزئیات آن خواهیم پرداخت.

یک مرور کوتاه نشان می‌دهد که تا مهر ۱۴۰۵ رهبر معظم انقلاب اسلامی از کلیدواژه ایران، ۱۰۵ مرتبه استفاده کرده‌اند و در محورهای متعددی سعی در توصیف و تشریح دیدگاه خود پیرامون آن داشته‌اند. توجه به متون ایشان در ارتباط با ایران نشان می‌دهد که طی همین مدت کوتاه، دال‌های متعددی در پیرامون مفهوم ایران در نگاه رهبر سوم انقلاب ارائه شده است که مهم‌ترین این دال‌ها در نمودار زیر نشان داده شده است.

دال‌های مفهوم «ایران» در اندیشه سومین رهبر انقلاب اسلامی

اضلاع سه‌گانه «ایران» در اندیشه رهبر معظم انقلاب اسلامی

اگر بخواهیم از مجموعه دال‌های ارائه شده در قسمت پیشین به دسته‌بندی‌های منسجمی برسیم، به نظر می‌رسد که در نظام فکری آیت‌الله سیدمجتبی خامنه‌ای، ایرانِ عزیز در سه بعد قابل توضیح است که این سه بعد عبارتند از:

- ایران به‌مثابه یک واحد سرزمینی نیازمند امنیت و برخوردار از توان دفاعی
- ایران به‌مثابه یک جامعه ملی-اسلامی و یک هویت تاریخی - فرهنگی
- ایران به‌مثابه یک واحد سیاسی در مسیر پیشرفت

اضلاع نامبرده در ارتباطی نزدیک و تنگاتنگ با یکدیگر، کلیتی به نام «ایران» را در اندیشه رهبر معظم انقلاب تشکیل می‌دهند که به طور هماهنگ عمل کرده و نبود هر کدام از آنها می‌تواند موجب تنزل مفهوم مدنظر شده و حتی به موجودیت ایران نیز آسیب بزند.

حال باید دید که هر کدام از این اضلاع در نگاه ایشان چه مفهومی دارد و چگونه می‌توان به استحکام بیشتر هر ضلع رسید.

۱- ایران به‌مثابه یک واحد سرزمینیِ نیازمند امنیت و برخوردار از توان دفاعی

«ایران» پیش از هر معنا و هویتی، یک مفهوم سرزمینی و جغرافیایی است که باید حدود آن به عنوان یکی از ارکان مهم استقلال کشور حفظ شود و بر همین اساس شاهد آن هستیم که سومین رهبر جمهوری اسلامی ایران نیز حفظ این پهنه جغرافیایی را هم راستا با حفظ هویت دانسته و بر حفظ جای جای آن تاکید دارند؛ چنانچه ایشان «خلیج فارس» را یک «موهبت» شمرده و آن را «نعمتی فراتر از یک پهنه‌ی آبی که بخشی از هویت و تمدن‌مان را شکل داده»[1] است توصیف می‌کنند.

گذشته از این، فلات ایران با هر مختصات سیاسی و نوع حکومتی که در آن برقرار است، همواره به دلیل موقعیت خاص ژئوپلیتیک و منابع در اختیار خود، مورد توجه بسیاری از کشورهای بیگانه بود و مضاف بر این، به دلیل رشد و بالندگی جریان‌های فکری و فرهنگی مهم در این پهنه سرزمینی، چند پاره کردن جغرافیایی آن از زمان ورود استعمار به منطقه غرب آسیا یکی از راهبردهای اصلی دشمنان به شمار می رود.

نقشه دشمنان ایران برای چندپاره و از هم گسیخته کردن جغرافیای آن موضوعی است که تاکنون در چند نوبت مورد توجه رهبر انقلاب قرار گرفته و تاکید داشته‌اند که از برکات نیروهای مسلح ما چه در زمان جنگ ۸ ساله و چه در جنگ رمضان، ایستادگی مثال زدنی در برابر کسانی بود که «ایرانی از هم‌گسسته میخواستند»[2] و نیروهای مسلح ما بودند که دشمنان ایران را

---

۱. پیام به مناسبت روز ملی خلیج فارس، ۱۴۰۵/۲/۱۰
https://rahbar.ir/speech?cid=601.

۲. پیام به مناسبت بیست و نهم فروردین ماه، خجسته زادروز ارتش جمهوری اسلامی ایران
https://rahbar.ir/speech?cid=422، 1/291405/.

«از توهّم امکان تسلّط بر میهن عزیز و احیاناً تجزیه‌ی آن خارج نموده‌اند.»[۱]

معظم‌له برای توضیح این مهم در پیام خود به مناسبت هفته دفاع مقدس، تاریخ تلخ استعمار در یک سده اخیر و برپایی یک حکومت دست‌نشانده در ایران را مرور کرده و علل تلاش آنان بر تصاحب خاک ایران را اینگونه یادآور می‌شوند:

«آن روزهای تیره در اثر این انقلاب به روزهای پر نورِ برقراری جمهوری اسلامی ایران انجامید. این امر بر سلطه‌گرانی که چشم طمع به ثروتهای این سرزمین دوخته بودند و سالها برای از آنِ خود کردن آن، انواع بدی‌ها را در حقّ مردمان آن روا داشته بودند، بسیار گران می‌آمد. بنابراین از آن پس همهٔ همّ و تلاش خود را برای برگرداندن جریان رود خروشان ملّت انقلابی به سَمت سابق به‌کار بستند و جنگ تحمیلی اوّل، مهمترین اقدام آنان در دههٔ نخست حیات مبارک جمهوری اسلامی بود...]علاوه بر این[روزهایی بود که سلطه‌گران با عملیات روانی و ایجاد فضای اِرعاب، خیابان‌های پایتخت را خلوت ساخته و کودتایی]اشاره به کودتای ۲۸ مرداد[علیه استقلال جویی این ملّت به راه انداختند و پس از آن ۲۵ سال ثروت‌های این مملکت را غارت کردند»[۲]

با نگاه به همین موارد است که برقراری امنیت در ایران و حفاظت از آن در برابر تهدیدات داخلی و خارجی همانگونه که در اندیشه رهبران پیشین انقلاب اسلامی از جایگاه مهمی برخوردار بود، از منظر آیت‌الله سیدمجتبی

---

۱. اولین پیام حضرت آیت‌الله سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای رهبر معظّم انقلاب اسلامی
https://rahbar.ir/speech?cid=206، 12/۱۴۰۴/۱۱.

۲. پیام به مناسبت هفته دفاع مقدس و سالگرد شهادت شهید سیدحسن نصرالله
https://rahbar.ir/speech?cid=2088، ۷/۱۴۰۵/۶۱.

خامنه‌ای نیز با اهمیت بوده، چرا که از نگاه ایشان «]امنیت[از مهمترین نعمات الهی است و برقراری آن در نقاط مختلف ایران عزیز، از شهرهای بزرگ تا جزئی‌ترین واحدهای جمعیّتی در روستاها و محلّه‌ها»[۱] از ضروریات به حساب می‌آید.

نکته قابل توجه اینجاست که در نگاه سومین رهبر انقلاب اسلامی، امنیت و برقراری آن تنها با تکیه بر نیروهای مسلح قدرتمند محقق نخواهد شد بلکه امنیتی پایدار خواهد بود که از پشتوانه مردمی لازم نیز برخوردار باشد و بدین ترتیب تامین امنیت کشور با دو بال «نیروهای مسلح قدرتمند» و «مردم غیور» به عینیت می‌رسد.

ایشان از یک سو تاکید دارند که باید «خطّ ترقی توانمندیهای مختلف ارتش که از شرق تا غرب و از شمال تا جنوب کشور را پاسداری میکند بطور مضاعف پیگیری شود»[۲] و از سوی دیگر «مقابله‌ی مردم‌پایه با تهدیدات دشمن» و « تعمیق و گسترش فرهنگ بسیج و مقاومت با استفاده از ظرفیت آحاد مردم مبعوث‌شده و اقشار میلیونی جان‌فدا در راستای ایران قوی و متحد و حفاظت از انقلاب اسلامی»[۳] را ضامن تداوم امنیت ایران معرفی می‌کنند.

شاید گزاف نباشد که بگوییم در نگاه ایشان، تاثیر حضور مردم در صحنه تامین امنیت سرزمینی ایران – و در سایر ساحات خدمت‌رسانی به کشور – اگر بیشتر از نیروهای مسلح نباشد، قطعا کمتر از آن هم نیست و در توصیف خود از نتایج این حضور تاکید دارند:

---

۱. پیام فرمانده معظّم کل قوا به مناسبت هفته انتظامی، ۱۴۰۵/۷/۱۶ https://rahbar.ir/speech?cid=2141.

۲. پیام به مناسبت بیست و نهم فروردین ماه، خجسته زادروز ارتش جمهوری اسلامی ایران، همان.

۳. انتصاب حجت‌الاسلام والمسلمین حسین طائب به سِمت رئیس سازمان بسیج مستضعفین سپاه پاسداران https://rahbar.ir/speech?cid=1768، 191405/5/.

«چهل روز و شب است که فرزندان غیور خمینی کبیر و خامنه‌ای عزیز شهید و پیروان اسلام ناب محمدی (صلی‌الله علیه و آله و سلّم) با اهتمام و شجاعتی مثال‌زدنی در میدانها و خیابانها و سنگرهای رزم حاضر هستند و عَلی‌رغم لطمات و خسارتهای هجوم وحشیانه دشمن، جنگ تحمیلی سوم را به صحنه حماسه دفاع مقدس سوم تبدیل کرده‌اند. ملت آگاه و هوشیار ایران گرچه نشان داد در غم بزرگ فراق پیشوای شهیدش داغدار است ولی با تأسی به میراث‌داران بی‌واسطه عاشورای حسینی، از این داغ، حماسه و از رثاء، رجز ساخت. و همه اینها دشمنِ تا بن دندان مسلح را به حیرت و استیصال انداخته و آزادگان جهان را به تحسین واداشته است. این‌بار جهالت و نادانی مستکبران باعث شد که اسفند ۱۴۰۴ سرآغاز فصل نوین از قدرت‌گیری و برآمدن نام ایران و انقلاب اسلامی گردد، و پرچم ایران اسلامی نه فقط در جغرافیای خاکی کشورمان بلکه در عمق دلهای حق‌جویان جهان برافراشته شود.»[۱]

۲- ایران و ایرانیان به‌مثابه یک جامعه ملی ـ اسلامی و یک هویت تاریخی - فرهنگی

بی‌تردید آنچه که ایران و ایرانیان را به سرزمین و ملتی مثال زدنی تبدیل ساخته است، هویت و معنای نهفته در این پهنه خاکی است که در پیوند و اتصالی بی نظیر با بن‌مایه‌های معرفتی اسلام ناب محمدی(ص) توانسته است الگویی بی‌بدیل به جهان عرضه کرده و از ایران در برابر انواع تهاجم‌ها و تجاوزها محافظت کند.

در اندیشه سومین رهبر انقلاب اسلامی، ایران متشکل از یک جامعه ملی

---

۱. پیام به مناسبت چهلمین روز شهادت قائد عظیم‌الشأن انقلاب و مسائل مهم مربوط به جنگ تحمیلی سوم
https://rahbar.ir/speech?cid=305، 1/1/201405.

و اسلامی است که دارای هویتی تاریخی و فرهنگی می‌باشد و هویت آن دارای اجزایی است که هم ریشه در تاریخ ایران و هم ریشه در معارف اسلام ناب محمدی(ص) دارد.

در نگاه ایشان «زبان فارسی» و «پرچم ایران» دو عنصر هویتی بسیار مهم است که می‌توان از آنها به عنوان پایه‌های ایرانی هویت نام برد. پیام ایشان به مناسبت بزرگداشت حکیم ابوالقاسم فردوسی به عنوان بزرگ‌ترین مروج زبان فارسی نشان از توجه ویژه به این مهم دارد.

اهمیت زبان فارسی برای ایشان چنان است که در طلیعه پیام مذکور تصریح دارند که «زبان فارسی علاوه بر ابزار گفتار و نوشتار، قالب شناخت و رشته‌ی اتّصال اندیشه و مرزهای هویتی ایرانیان را تشکیل میدهد. زبان و ادب فارسی یکی از بزرگترین ظرفیتها برای ترویج فرهنگ و تمدّن غنی ایرانِ اسلامی در گستره‌ی جهانی است؛ و توصیه‌ی رهبر حکیم و شهیدمان اعلی‌الله مقامه‌الشریف به قدرتمند شدن زبان فارسی، چراغ راه اقتدارِ «تمدن ایرانی-اسلامی» می‌باشد.»[۱]

زبان و ادبیات پارسی در نگاه ایشان تنها یک وسیله ارتباطیِ صرف میان اجزای جامعه ایرانی نیست بلکه یکی از ارکان مهم حفظ قدرت سرزمینی ایران بوده تا جایی که هنرمندان و فعالان فرهنگی را به خلاقیت و نوآوری در جهت «تأمین پدافند زبانی و گفتمانی»[۲] دعوت کرده و این مهم را یکی از راه‌های ادامه مقاومت ایرانیان معرفی می‌نمایند.

توجه به موضوع «پرچم» و نقش آن در شکل‌گیری هویت ایرانیان از دیگر مواردی است که باید در تعریف رهبر انقلاب از موضوع «ایران» بدان توجه داشت؛ چه آنجا که ایشان «نعمت عظیم وحدت ملّی و انسجام بی‌بدیلی که

---

۱. پیام به مناسبت روز پاسداشت زبان فارسی و بزرگداشت حکیم ابوالقاسم فردوسی https://rahbar.ir/speech?cid=906، 251405/2/.

۲. همان.

حول پرچم ایران اسلامی»[۱] شکل گرفته است را عامل پیروزی نهایی معرفی می‌کنند و چه آنجا که خطاب به دانش‌آموزان توصیه دارند که «در این مدّت، درست فکر کردن و ابتکار ورزیدن را تمرین کنید و همواره پاسدار ریشه‌های هویّت ملّی و عزّت و استقلال فرهنگی خود و زبان مادری و پرچم مقدّس نظام اسلامی و سایر نمادهای آن باشید»[۲]

در عین حال باید دقت داشت که ایران و ایرانیان به عنوان موجودیتی تاریخی و فرهنگی علاوه بر بعد تاریخی و تمدنی ایرانی، دارای بعد معنوی مهم دیگری نیز می‌باشند که بدون توجه به آن، تحلیل مقاومت مثال زدنی مردم ایران طی نیم قرن گذشته ممکن نخواهد بود.

به دیگر سخن، هم‌نشینی بی‌بدیل فرهنگ ایرانی با اندیشه‌های اسلام ناب محمدی بود که توانست سرزمین ایران را در برابر تهاجم خارجی بدین شکل حفظ کند و مردم ایران را قادر ساخت تا ترجمان دقیقی از «حب الوطن من الایمان» باشند.

رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز با همین نگاه در تحلیل خود از جامعه ایرانی تاکید دارند:

> « با همین سلاح الله اکبر بود که پس از تجاوز رژیم بعث صدّامی به خاک ایران، مجاهدان غیور و جوانان از خود گذشته، حماسه‌ی هشت سال دفاع مقدس را رقم زدند و علی‌رغم حمایت همه‌ی قدرتهای شرق و غرب از رژیم بعث، او را بر سر جای خود نشاندند و این ایستادگی را تا سالها بعد در برابر محاصره‌های اقتصادی، کودتا، تحریم‌های ظالمانه، حملات بی‌شمار سیاسی و تبلیغاتی و اقتصادی دشمنان علیه جمهوری اسلامی، محکم و استوار ادامه

---

۱. پیام به مناسبت سالروز افتتاح مجلس شورای اسلامی و آغاز سومین سال فعالیت مجلس دوازدهم، ۱۴۰۵/۳/۷
https://rahbar.ir/speech?cid=1156.

۲. پیام به‌مناسبت بازگشایی مدارس و دانشگاه‌ها
311405/6/، https://rahbar.ir/speech?cid=2057.

دادند.»[۱] ایشان در جای دیگری در توصیف ملت ایران تصریح دارند که «ملّت ما خونخواه حسین است. این ملّت بزرگ سالها فرزندان خود را در راه حسین و در جنگ با دشمنان حسین و مرام حسینی فدا کرد. و اینک هم خونخواه او و حسینیان زمان است.»[۲]

پیوند این دو عنصر هویتی – ایرانی و اسلامی- در نگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی آنچنان وثیق و محکم است، که ایشان داستان‌های شاهنامه – به عنوان یکی از اصیل‌ترین متون ادبیات فارسی- را «قرآنی» خوانده و علت مقاومت مردم ایران در برابر متجاوزان را امتزاج مثال‌زدنی این دو عنصر معرفی می‌کنند و بر این نکته تاکید می‌کنند که «ملت عزیز ایران در دفاع مقدس سوم نیز همچون دو جنگ تحمیلی قبلی ثابت کردند که داستانهای اسطوره‌ای فردوسی، واقعیت زندگی و شخصیت قهرمانانه‌ی آنان بوده و مفاهیم انسان‌ساز، سلحشورانه، و قرآنیِ شاهنامه، همه‌ی اقوام و اقشار ایران را در حفظ هویت، اصالت و استقلال خود و مبارزه با «ضحّاک‌وَشانِ» متجاوز، همدل و همراه و همساز میکند.»[۳]

۳- ایران به‌مثابه یک واحد سیاسی قدرتمند و در مسیر پیشرفت

تاکنون اضلاع مهمی از مفهوم ایران در اندیشه رهبر معظم انقلاب اسلامی به تصویر کشیده شد اما تجلی غنای اضلاع از پیش گفته شده زمانی ملموس می‌شود که «ایران قوی» در مقابل جهانیان چشم‌نوازی کند و از همین رو «ایران» به عنوان یک واحد سیاسی قدرمند در اندیشه سومین رهبر انقلاب اسلامی از اهمیت فروانی برخوردار است.

---

۱. پیام رهبر انقلاب به حجاج بیت‌الله الحرام، ۱۴۰۵/۳/۵
https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=62980.

۲. پیام رهبر انقلاب به‌مناسبت تشییع و تدفین آقای شهید ایران
201405/4/، https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=63235.

۳. پیام به مناسبت روز پاسداشت زبان فارسی و بزرگداشت حکیم ابوالقاسم فردوسی، همان.

در وهله نخست، روایت «ایران قوی» برای رهبر انقلاب بیش از هر موضوعی مهم است و خود ایشان از سرزمین مادری «در مُستَوای قدرتی بزرگ و تأثیرگذار»[۱] یاد کرده و با «قدرت اول جهان»[۲] نامیدن ایران، تلاش دارند تا مجد و عظمت واقعی و اصیل ایران را برای مخاطبان داخلی و بین‌المللی یادآوری کنند.

ایشان روایت ایران قوی را یکی از عوامل تاثیرگذار بر ارتقای جایگاه کشور معرفی کرده و بر این باورند که «در دوران کنونی و شرایط خطیر و پیچیده‌ای که وصول به «ایران هرچه قوی‌تر» با آن روبرو است، یکی از امور ضروری برای دستیابی به این هدف، علاوه بر تلاش شبانه‌روزی و ابتکار مستمر، تبیین و روایت قدرت و قوّت ایران و ملّت عزیز آن می‌باشد.»[۳]

اگرچه رسیدن و رساندن سرزمین مادری به جایگاهی هرچه قوی‌تر، وظیفه تمام ارکان حاضر در کشور می‌باشد اما حضرت آیت‌الله سیدمجتبی خامنه‌ای چهار رکن دولت، مجلس شورای اسلامی، معلمان و دانش‌آموزان و دانشجویان را به عنوان موتور محرک برای دستیابی هرچه سریع‌تر به ایران قوی معرفی و برای هرکدام وظایفی را تعیین می‌نمایند.

ایشان «دولت» را در این مسیر ناهموار، مکلف به بهبود وضعیت معیشتی مردم کرده و تصریح دارند که « امروز شکر نعمت انسجام ملت و دولت و تمامی دستگاه‌های جمهوری اسلامی، در تقویت انگیزه و خدمت مضاعف و مجاهدانه‌ی مسئولان، گره‌گشایی از مسائل و دغدغه‌های مردم خصوصاً در عرصه اقتصادی و معیشتی، حضورهای میدانی و مستقیم، و تعریف نقش جدّی برای مردم بعثت‌یافته در مسیر پیشرفت کشور و حرکت امیدوارانه به‌سوی آینده‌ی روشن است.»[۴]

---

۱. پاسخ به نامه جمعی از فعالان مردمی حوزه جمعیت، ۱۴۰۵/۲/۲۹.

۲. پیام به مناسبت هفته دفاع مقدس و سالگرد شهادت شهید سیدحسن نصرالله، همان.

۳. پیام به مناسبت هفته دولت
61405/6/. https://rahbar.ir/speech?cid=1849.

۴. همان.

علاوه بر دولت، قوه مقننه نیز در پیشرفت کشور و حرکت به سمت ایران قوی نقش به‌سزایی دارد تا جایی که ایشان در پیام خود به نمایندگان مجلس تاکید دارند که « در این میدان جهاد، صندلی نمایندگی به‌مثابه‌ی سنگر خط مقدّم تحوّل در مسیر پیشرفت کشور قلمداد می‌شود. لذا شایسته است نمایندگان ملّت با اتّکال به عنایات حضرت حق، جلّ و علا و توسّل به سرور و مولایمان عجّل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف و با پاسداشت خون‌های پاک شهدای مظلوم دو جنگ تحمیلی آمریکایی-صهیونیستی و در رأس آنها رهبر عظیم‌الشأن شهیدمان اعلی‌الله‌مقامه‌الشریف، به‌طور مجاهدانه تمام توان و ظرفیت خود را برای حکمرانی هم‌افزا با دولت و سایر دستگاه‌ها در عین استقلال قوه مقنّنه، در مسیر نوسازی شایسته‌ی کشور، گره‌گشایی از دغدغه‌های مردم خصوصاً مسائل اقتصادی و معیشتی، رونق تولید و اشتغال، رشد تراز علم و صنعت، اعتلای فرهنگ و اخلاق، مبارزه با فساد مالی، مهار تورم و گرانی و محرومیت‌زدایی همه‌جانبه مصروف کنند.»[۱]

همانگونه که پیش از این بدان اشاره شد در کنار کار و تلاش شبانه روزی، تبیین و روایت‌سازی از ایران قوی و تقویت اعتماد به نفس جامعه ایرانی اهمیت بسیار ویژه‌ای دارد و از همین رهگذر است که در نگاه ایشان، معلمان باید این حس را در روح جامعه ایرانی بدمند تا در نتیجه « ایران عزیز، همچنان که در پی سالها تلاش در جایگاه یک قدرت نظامی ظاهر شده، ان‌شاءالله و به فضل الهی با ترسیم خطوط هویت ایرانی اسلامی و رسوخ هر چه بیشتر آن در اذهان و نفوس جوانان این کشور به دست مربیان و معلمین، و با اولویت دادن به مصرف کالاهای تولید داخل که نتیجه‌ی تلاش کارگران زحمتکش ایرانی است، مسیر عبور به‌سوی قلّه‌های پیشرفت و تعالی را خواهد پیمود»[۲]

---

۱. پیام به مناسبت سالروز افتتاح مجلس شورای اسلامی و آغاز سومین سال فعالیت مجلس دوازدهم، همان.

۲. پیام رهبر انقلاب به مناسبت روز کارگر و روز معلم https://khl.ink/f/62870، 111405/2/.

آخرین حلقه مهم در این مسیر نیز قشری هستند که با تلاش امروز خود می‌توانند مسیر حرکت به سمت ایران قوی در آینده را هرچه هموارتر کنند و رهبر معظم انقلاب نیز در جانمایی این قشر بر این باورند که « مسئولیّت امروز دانش‌آموزان و دانشجویان، سعی در مجهّز شدن به علم و تقوا، امید و اخلاق، و دانایی و توانایی و زدودن پرده‌های جهل و تاریکی است تا آنگاه که با شکستن مرزهای دانش و فتح قلّه‌های پیشرفت سازِ آن، مأموریت تاریخی خود در جهت اعتلاء ایران اسلامی را به انجام برسانند.»[1]

«ایران» مطلوب در نگاه آیت‌الله سیدمجتبی خامنه‌ای

در نتیجه‌گیری و جمع‌بندی متن حاضر لازم است که پس از ارائه تعریفی جامع از مفهوم ایران در اندیشه مقام معظم رهبری، نگاهی نیز به ایران مطلوب در نگاه ایشان داشته باشیم تا مسیر راه برای رسیدن اهداف مدنظر مشخص‌تر شود.

همانگونه که در تعریف ایران، ابعاد متعدد و لایه‌های متعددی در نگاه ایشان قابل ردیابی و شناسایی بود، در ترسیم ایران مطلوب نیز ابعاد مختلفی مدنظر رهبر انقلاب می‌باشد که در نهایت کشور را «در مستوای قدرتی بزرگ و تاثیرگذار» برساند که در ادامه آنها را برمی‌شماریم.

۱- ایران به‌مثابه یک ملت دارای ماموریت تاریخی و دینی

همانگونه که در قسمت‌های پیشین متن مرور شد، در نگاه رهبر جدید انقلاب اسلامی، مردم ایران در دوران بعثت خود دارای ماموریتی بسیار مهم می‌باشند که این ماموریت چه در وجه تاریخی و چه در وجه دینی آن دارای اهمیت فراوانی است و می‌توان این ماموریت را بازخوانی دیگری از تحقق تمدن نوین اسلامی دانست که رهبر شهید انقلاب اسلامی نیز آن را تعقیب می‌کردند. بر اساس پیام‌های مکتوب سومین رهبر انقلاب اسلامی، مختصات مردم مبعوث برای تحقق ماموریت جدید عبارتند از:

---

۱. پیام به‌مناسبت بازگشایی مدارس و دانشگاه‌ها، همان.

- تلاش برای تعمیق پیوند هویت ایرانی با هویت اسلامی و انقلابی
- تداوم میراث انقلاب اسلامی و رهبران پیشین
- نقش جدید و متفاوت مردم در پیشبرد ماموریت جدید

۲- ایرانِ برخوردار از قدرت بازدارندگی و قدرت تهاجمی

در نخستین پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی چند هدف نظامی بسیار مهم مانند انتقام کشته‌شدگان، ادامه مقابله با آمریکا و اسرائیل، حفظ اهرم فشار تنگه هرمز و درخواست تعطیلی پایگاه‌های نظامی آمریکا در کشورهای منطقه[۱] به‌صراحت عنوان شده و بدین ترتیب تصویری روشن از آینده جایگاه امنیتی ایران ارائه شده که در این تصویر افزایش توان «بازدارندگی حداکثری»[۲] در مقابله با هرگونه تهاجم خارجی در اولویت قرار دارد.

نکته بسیار قابل توجه اینجاست که آیت‌الله سیدمجتبی خامنه‌ای نخستین کسی است که در جایگاه رهبری به روشنی از تغییر دکترین نظامی کشور از بازدارنگی فعال به دکترین تهاجمی سخن گفته و در حکم انتصاب فرمانده جدید سپاه پاسداران انقلاب اسلامی «آمادگی هوشمندانه برای اجرای عملیات تهاجمی پرقدرت علیه دشمن»[۳] را یکی از مطالبات خود از این سازمان عنوان داشته است.

همچنین در دکترین جدید، تقویت «محور مقاومت» و حمایت از «متحدان منطقه‌ای ایران» باید ادامه پیدا کند و همسایگان ایران نیز موضع خود را درباره استفاده از پایگاه‌هایشان علیه ایران روشن کنند[۴] و بدین ترتیب امنیت ایران با آرایش قدرت در سراسر منطقه پیوند می‌خورد.

---

۱. اولین پیام حضرت آیت‌الله سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای رهبر معظّم انقلاب اسلامی، ۱۴۰۴/۱۲/۲۱، همان.

۲. انتصاب سردار سرلشکر پاسدار احمد وحیدی به سِمت فرمانده کل سپاه پاسداران https://rahbar.ir/speech?cid=1765، 191405/5/.

۳. همان.

۴. اولین پیام حضرت آیت‌الله سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای رهبر معظّم انقلاب اسلامی، ۱۴۰۴/۱۲/۲۱، همان.

۳- شکل‌دهی به اقتصاد ایران بر اساس تولید داخلی، خودکفایی و جهاد اقتصادی

پیام رهبر انقلاب اسلامی به مناسبت روزکارگر به خوبی از اهمیت جایگاه اقتصادی ایران و شکل‌دهی به ایرانی قوی در آینده خبر می‌دهد و ایشان در کنار جهاد نظامی، خواستار اهتمام جدی ارکان کشور به «جهاد اقتصادی» می‌شوند.

مختصات اقتصادی ایران مطلوب در همین پیام عبارتند از:

- حمایت از تولید داخلی و مصرف کالاهای ایرانی
- پیوند دادن پیشرفت اقتصادی با استقلال کشور
- حفظ اشتغال و حمایت از نیروی کار
- قرار دادن آموزش و تربیت نسل جوان در خدمت پیشرفت اقتصادی و فرهنگی
- تعریف بخشی از رقابت اقتصادی با قدرت‌های خارجی در قالب «جهاد اقتصادی»[1]

باید دقت داشت که در گفتمان ایشان، اقتصاد فقط عرصه افزایش درآمد و رفاه نیست بلکه بخشی از رقابت راهبردی ایران با رقبای خارجی نیز محسوب می‌شود و همگان در جایگاه‌های مختلف مکلف به تحقق تکالیف خود می‌باشند.

۴- ایران به‌عنوان یکی از سازندگان نظم جدید

ایشان در پیام مربوط به روز ملی خلیج فارس – که عنصر ایرانیت در این روز بسیار برجسته است - از شکل‌گیری «فصل جدیدی» برای خلیج فارس و تنگه هرمز سخن گفته و این تحولات را به تغییر نظم منطقه‌ای و بین‌المللی پیوند داده‌اند. ایشان در همین پیام ضمن یادآوری «ایران» به‌عنوان

---

۱. پیام رهبر انقلاب به مناسبت روز کارگر و روز معلم، همان.

بازیگری موثر در شکل‌دهی به نظم آینده منطقه و جهان، تاکید دارند که « به حول و قوّه الهی آینده‌ی درخشان منطقه‌ی خلیج فارس، آینده‌ای بدون امریکا و در خدمت پیشرفت، آسایش و رفاه ملت‌هایش خواهد بود...و زنجیره‌ی این ظفر که به لطف پروردگار تبارک و تعالی در سایه‌ی تدابیر و سیاست‌های مقاومت و راهبرد ایران قوی محقّق شده است، طلیعه‌ی نظم جدید منطقه و جهان خواهد بود.»[۱]

بر اساس آنچه گفته شد ابعاد و مختصات ایران مطلوب در نگاه رهبر انقلاب را می‌توان در نمودار و مدل مفهومی صفحه بعد مشاهده کرد.

۱. پیام به مناسبت روز ملی خلیج فارس، ۱۴۰۵/۲/۱۰
https://rahbar.ir/speech?cid=601.

مفهوم ایران

در اندیشه آیت‌الله سید مجتبی خامنه‌ای

اضلاع سازنده مفهوم ایران

سرزمین، امنیت و دفاع

تمامیت ارضی و استقلال سرزمینی
مرزها، خلیج فارس و تنگه هرمز
امنیت فراگیر در شهر و روستا
توان دفاعی و مقابله با تجزیه

جامعه و هویت ایرانی ـ اسلامی

تداوم تاریخی و فرهنگی ایران
زبان فارسی، شاهنامه و پرچم
ایمان اسلامی و فرهنگ عاشورایی
همبستگی اقوام و اقشار ملت

قدرت سیاسی و پیشرفت

استقلال و اقتدار ملی
حکمرانی و خدمت به مردم
پیشرفت علمی و اقتصادی
روایت قدرت و اعتمادبه‌نفس ملی

ایران؛ پیوند سرزمین، هویت و قدرت سیاسی

سه ضلع به‌هم‌پیوسته؛ تضعیف هر ضلع، تضعیف کلیت ایران

سازوکارهای تقویت و تحقق

تأمین امنیت مردم‌پایه

ارتقای توان نیروهای مسلح
مشارکت مردم در مقابله با تهدید
گسترش فرهنگ بسیج و مقاومت
پیوند توان نظامی و پشتوانه ملی

بازتولید هویت و انسجام

پاسداری از زبان و نمادهای ملی
تعمیق پیوند ایرانیت و اسلامیت
تربیت هویتی به دست معلمان
روایت ایران قوی و تقویت امید

حکمرانی و توانمندسازی

دولت: خدمت و بهبود معیشت
مجلس: نوسازی و رفع موانع
نسل جوان: علم، اخلاق و نوآوری
حمایت از تولید و اشتغال

مردم؛ پشتوانه امنیت، حامل هویت و نیروی پیش‌برنده پیشرفت

مختصات ایران مطلوب

ملت دارای مأموریت تاریخی و دینی

تعمیق هویت ایرانی ـ اسلامی و تداوم میراث انقلاب
نقش‌آفرینی مردم در مسیر تمدن‌سازی

قدرت بازدارنده و آمادگی تهاجمی

بازدارندگی حداکثری و آمادگی عملیات پرقدرت
پیوند امنیت ملی با متحدان منطقه‌ای

اقتصاد تولیدمحور و مستقل

تولید داخلی، خودکفایی و مصرف کالای ایرانی
حمایت از کار و اشتغال در چارچوب جهاد اقتصادی

نقش‌آفرینی در نظم منطقه و جهان

استقلال راهبردی و حمایت از محور مقاومت
مخالفت با حضور نظامی آمریکا و ساخت نظم جدید

افق مطلوب: «ایران هرچه قوی‌تر»

مستقل و امن، دارای هویت ایرانی ـ اسلامی، برخوردار از پیشرفت و رفاه
قدرتی بزرگ و تأثیرگذار در شکل‌دهی به نظم آینده

تشکیل جمهوری اسلامی ایران به پیش قراولی روحانیت اصیل شیعه نیز نشان داد که هماهنگی چشمگیری میان اجزای هویتی ایرانیان برقرار است و حاصل این هم‌نشینی نیز حفاظت از تمامیت ارضی کشور به گونه‌ای است که از زمان حمله روس‌ها به ایران - در سال ۱۸۰۴ میلادی و جدایی گنجه و قفقاز از ایران - بدین سو بی‌نظیر بوده و هیچ حکومتی نتوانسته با چنین اقتداری، ایران را حفظ کند.

مرکز مطالعات راهبردی تسنیم
خبرگزاری Tasnim News Agency